

Nostalgija, Reana se Senjković približava svojem neposrednom predmetu zanimanja — — razglednicama s temom hrvatskih narodnih nošnji, ograničenih na produkciju u već rečenom razdoblju. Njihov nastanak, naime, tumači probuđenom nostalgijom građanskoga društva s početka 20. st. prema, tada već vrlo očiglednom, iščezavanju određenoga životnog stila i tipa kulture, kojemu su nošnje bile jednim od prepoznatljivih obilježja, štoviše polovicom 19. st. još njegovim "autohtonim" proizvodom. Pojavu kreiranja razglednica upravo s motivom iz kulturnoga inventara tzv. narodnoga (pučkoga) života autorica pojašnjava kao podsjećanje na vlastiti nacionalni identitet, odnosno kao jedan od načina stvaranja, održavanja ili mijenjanja toga identiteta.

Tekst je pisan biranim stilom. U iznošenju i elaboraciji faktografske građe u mnogome je oslonjen na odgovarajuću specijalističku literaturu o razglednicama te potkrijepljen citatima (katkad i preopširnima) iz nekih etnografskih izvora.

Šteta što je u tekstu izostao analitički dio predstavljene građe. Taj obimni korpus toga tako specifičnog kulturnoga fenomena nedvojbeno bi — kako u estetskom, tako i u šire kulturološkome analitičkom proseyu — mogao donijeti zanimljive spoznaje o idejama, predodžbama, ukusima, (jezičnim) oblicima epistolarnoga komuniciranja i koječemu drugomu ljudi koji su na ovome tlu živjeli početkom minuloga stoljeća. Time bi knjiga *Zlatno srce tvoje...* dobila na znanstvenoj težini.

Šteta je, također, što izdavač, posebice njegov grafički urednik, nije unio više truda pri reproduciranju ilustrativnoga materijala, bitnoga dijela ove knjige.

Aleksandra MURAJ

Zdenka Lechner, Tradicijska kultura Slavonije, Baranje i Srijema, Hrvatsko društvo folklorista, Zagreb 2000., 351 str.

Zahvaljujući poticaju Hrvatskoga društva folklorista, posebice urednice Vesne Rapo, te trudu priređivačice Tihane Petrović, ovom je knjigom omogućen uvid u dio opusa ugledne hrvatske etnologinje Zdenke Lechner. Knjiga sadrži više od dvadesetak studija i članaka

koji su bili razasuti u različitim, često i teže dostupnim publikacijama, a objavljavani u razdoblju između godina 1954. i 1992. Svrstani su u tri tematske cjeline, od kojih je najopsežnija posvećena tradicijskomu odijevanju, kućnoj proizvodnji tekstila i nekim tehnikama njegova ukrašavanja, dok se ostale dvije sastoje od priloga koji elaboriraju neke seoske običaje i svečanosti, odnosno pučku keramičku proizvodnju.

Etnološki pristup Zdenke Lechner odlikuje vrlo temeljito, dubinsko terensko istraživanje, fokusirano i na cjelinu pojedine kulturne pojave i na mnogobrojne pojedinosti od posebne važnosti za muzeološke potrebe, djelatnosti kojoj je autorica pripadala. Terenske spoznaje dopunjuje podacima iz stručne literature, čiji je vrlo upućeni poznavatelj. Istodobno traga i za svim drugim raspoloživim izvorima koje svojim znanjem nastoji protumačiti, pa neke podatke iz literature i korigirati. Pritom stručnom i znanstvenom etičnošću naznačuje probleme koje tek treba riješiti, pa ako neki njezini prilozi ne donose konačne ishode, oni su uvijek vjerodostojne podloge za buduća istraživanja.

Šesnaest tematskih jedinica o nošnji i tekstilnom rukotvorstvu Slavonije, Baranje i Srijema pravi su mozaik spoznaja o kulturi odijevanja koja je obilježila seosko stanovništvo istočne Hrvatske u razdoblju od kraja 19. st. do petog i šestog desetljeća 20. st. Osim detaljnog opisa izgleda, kroja i ukrasa pojedinih lokalnih ili šire regionalnih kompleta, koje autorica dopunjuje i pripadajućom nomenklaturom, saznajemo i o količini odjevnih predmeta kojom su pojedinci raspolagali, prilikama u kojima se što nosilo i sl. Tako su u tom mozaiku posebno dragocjeni oni kamenčići koji nas upoznaju s tzv.

govorom nošnje. Cijelu tematiku dopunjuju i studiozni opisi kućne preradbe tekstilnih sirovina i izradbe odjeće kao i analiza društvenoga položaja seoskih tkalja. Istodobno autorica ne zanemaruje ni one sastavnice odjevnog kompleksa koje su stranog, uvoznog podrijetla (poput npr. turskih šamija).

Opisom duhovskog običaja *ljelja* ili *kraljica* u Slavoniji i Baranji, pokladnoga običaja *buša* u baranjskih Hrvata te negdašnjeg običaja kićenja stoke u kraju oko Požege, Zdenka Lechner predstavlja neke od tradicija na koje je naišla u posljednjoj fazi njihova spontanog trajanja ili pak sačuvane još samo u sjećanjima. Zahvaljujući upravo njezinim istraživanjima neki su od spomenutih običaja i rekonstruirani, pa sada žive svoju drugu egzistenciju. U tim se priložima očituje još jedna od značajki autoričina postupka, a to je neizostavno datiranje građe o kojoj piše.

Trima priložima o seljačkoj keramičkoj djelatnosti autorica je upozorila na tehnološku raznolikost u proizvodnji slavonskih lončara. Otkrila je postojanje i uobličavanje na ručnom lončarskom kolu (u selu Golo Brdo), uobličavanje bez kola, samo uz pomoć kalupa (u Požeškom Novom selu) te uobličavanje na nožnom kolu (u Feričancima), opisivši i sve ostale aspekte koje te djelatnosti prate.

Uzme li ovu knjigu u ruke, čitatelj će razabrati da je Zdenka Lechner jedna od ponajboljih poznavateljica etnografije sjeveroistočne Hrvatske. Njezini radovi nastali u drugoj polovici 20. st. svojom se akribijom nastavlja na znamenite slavonske etnografske prethodnike iz proteklih razdoblja, što je u uvodnom članku istaknuo Vitimir Belaj. Dodali bismo da je svojom etnološkom angažiranošću autorica pridonijela valorizaciji specifičnih slavonsko-baranjsko-srijemskih tradicijskih vrijednosti i nedvojbeno utjecala na pozitivni odnos šire javnosti spram toga dijela nacionalne baštine.

Priredivačima bismo jedino zamjerali što uz pojedine priloge nisu navedeni i podaci o prvom tiskanju, posebice godini objavljivanja.

Aleksandra MURAJ

Zbornik naslovljen *Etnografsko znanje: o jednoj kulturnoj tehnici moderne*, koji donosi devet izlaganja pročitanih na gotovo istoi-menu skupu održanom u studenome 1997. godine u Međunarodnom istraživačkom centru za kulturne znanosti u Beču u organizaciji spomenutoga Centra i izdavača, Instituta za etnologiju (danas Instituta za europsku etnologiju) Sveučilišta u Beču, ne predstavlja samo promišljanja strukovnih autoriteta o naslovnoj temi već nastavlja i tradiciju povezivanja europskih etnologija, jukstaponiranja njihovih pojedinačnih znanstvenih tradicija i paradigmi te zajedničkoga nastupa, započetog prethodnim svescima serije bečkoga Instituta, a nastavljenog i svescima koji se pripremaju. Prema riječima urednika Konrada Köstlina i Herberta Nikitscha u uvodnome tekstu, etnografsko znanje ne može nijekati svoju važnost u procesu modernizacije, a sama etnologija kao znanstvena disciplina imala je pritom dvojaku ulogu: s jedne je strane još od vremena svoga etabliranja preuzela dužnost svojevrсна posrednika u proizvodnji i promicanju modernizacije, dok je s druge strane, suočena sa stalno rastućom složenošću društvene stvarnosti, pronalazila i toj stvarnosti suprotstavljala idealizirane slike *nedirnutoga kulturnoga svijeta* i time ponudila pojednostavljene obrasce interpretacije *vlastitoga* i *drugoga*. Takva kulturna tehnika, ponekad još uvijek upotrebljavana, iako u svojim etnološki zastarjelim oblicima, i danas pruža argumente u političkim diskusijama

Ethnographisches Wissen, Zu einer Kulturtechnik der Moderne, hrsg. von Konrad Köstlin, Herbert Nikitsch, Institut für Volkskunde, Wien 1999., 168 str. (Veröffentlichungen des Instituts für Volkskunde der Universität Wien, Bd. 18)